

ומתרגינן: הא והא, שני הדברים, גרמא ליה דאיטלע. דלפי שהטיח דברים כלפי מעלה — נתקלקל בשעת הסכנה.

אמר רב חייא בר אבין: הזינא לחו לאבוי ורבא — דמצלי אצלווי. דהיינו, שהיו מטיין על צדיהן, ולא היו נופלין על פניהם ממש, לפי שאין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו⁴⁷.

שנינו במשנתנו: ביום טוב חמשה ביום הכפורים ששה וכו'.

ותמהינן: מתניתין מני, לא רבי ישמעאל ולא רבי עקיבא?!

דתניא: ביום טוב — קורין חמשה. וביום הכפורים — ששה. ובשבת — שבעה. אין פוחתין מהן, ואין מוסיפין עליהן. דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר: ביום טוב — קורין חמשה. וביום הכפורים — שבעה. ובשבת — ששה⁴⁸. אין פוחתין מהן, אבל מוסיפין עליהן.

אם כן, מתניתין מני?

אי רבי ישמעאל — קשיא תוספת, דהא במתניתין קתני דמוסיפין עליהן!

ואי רבי עקיבא — קשיא ששה ושבעה, דאיהו אמר דביום הכפורים שבעה, ובשבת ששה, ואילו במתניתין קתני דביום הכפורים ששה, ובשבת שבעה?!

אמר רבא: מתניתין — כתנא דבי רבי ישמעאל היא.

דתנא דבי רבי ישמעאל: ביום טוב — קורין חמשה. ביום הכפורים — ששה. בשבת — שבעה. אין פוחתין מהן, אבל מוסיפין עליהן, דברי רבי ישמעאל.

ותמהינן: אם כן, קשיא הא דתנא דבי רבי ישמעאל דשרי להוסיף — אדרבי ישמעאל דברייתא דלעיל?!

ומתרגינן: תרי תנאי נינהו, ואליבא דרבי ישמעאל. דחד אמר משמיה הכי, וחד אמר הכי.

מאן תנא להא דתניא: ביום טוב בשחרית —

47. כך פירשו רש"י והר"ן ועוד ראשונים.

אבל הרא"ש מפרש, דקאי אדלעיל מיניה, דאע"ג דמן התורה אין השתחואה על הרצפה אסורה — אלא בפישוט ידים ורגלים, מ"מ מדרבנן אסרו אפילו בלא פישוט ידים ורגלים, ולהכי אינהו הוו מצלי אצלווי.

וכ"כ המאירי, דמתוך דברים אלו נלמד, שבתחינה אין ראוי לאדם להיות נופל על פניו לגמרי, אלא מטה על צדו.

וכתב, דנהגו להטות על צד שמאל, וכ"כ בשו"ע [סי' קל"א ס"א]. וכתב שם הרמ"א, דהעיקר להטות בבוקר כשיש לו תפילין — על

צד ימין, משום כבוד התפילין. ובערב — על צד שמאל. ועיי' שם במ"ב. וע"ע בכסף משנה [פ"ה מתפילה הלי"ד], מה שכתב בדעת הרמב"ם.

48. בטורי אבן תמה, מאי טעמא דרבי עקיבא? דבשלמא טעמא דר"י, משום דכל דטפי ליה מלתא מחבריה — טפי ליה גברא יתירא. ושבת חמירא מיוהכ"פ, דענוש סקילה. אבל טעמא דר"ע לא נתפרש!

וביאר, דה"ט, משום דאיכא ביוהכ"פ צלותא יתירא, דהיינו תפלת נעילה [עיי"ש].

מאחרין לבוא לבית הכנסת, משום שצריכין לטרוח בסעודת היום⁴⁹ 50, וממהרין לצאת משום שמחת יום טוב.

ביום הכפורים — ממהרין לבוא, ומאחרין לצאת.

ובשבת — ממהרין לבוא, לפי שאין טרודין בצרכי סעודה, שהרי הכינוי כבר הכל מבעוד יום, ואם כן, יכולין למהר ביאתן לבית הכנסת, כדי לקרות קריאת שמע כותיקין. וממהרין לצאת — משום עונג שבת.

לימא רבי עקיבא היא, דאית ליה גברא יתירא בקריאת יום הכפורים, שקורין בו שבעה, ואילו בשבת — קורין ששה, ולהכי מאחרין לצאת יותר מבשבת?

ודחינן: לא. אפילו תימא רבי ישמעאל היא. והאי דמאחרין יותר לצאת ביום הכפורים, היינו משום דנפיש סידורא דיומא [סדר תפילת היום].

והוינן בה: הני שלשה, חמשה, ושבעה⁵¹ קרואין, כנגד מי הם?

פליגי בה רבי יצחק בר נחמני וחד אמורא דעמיה. ומנו [מיהו אותו אמורא דפליג עליה]? רבי שמעון בן פזי.

ואיכא דאמרי לה הכי: פליגי בה רבי שמעון בן פזי וחד דעמיה, ומנו — רבי יצחק בר נחמני.

ואיכא דאמרי לה: רבי שמואל בר נחמני הוא דפליג עליה.

חד אמר: כנגד ברכת כהנים. דבפסוק ראשון של ברכת כהנים יש שלש תיבות, בפסוק שני — חמש תיבות, ובפסוק השלישי — שבע תיבות.

וחד אמר: שלשה קרואין — כנגד שלשה שומרי הסף [דאיתא במלכים ב' כ"ה י"ח]. חמשה קרואין — כנגד חמשה מתוך שבעת רואי פני המלך — שהיו חשובים, כדאיתא התם [שם פסוק י"ט]. ושבעה — כנגד שבעה רואי פני המלך, כדכתיב: "שבעת שרי פרס ומדי רואי פני המלך"⁵².

עוסקות בצרכי סעודה, וגם צריכות הנשים סיוע מאנשיהן, להכי מאחרין לבוא.

51. הקשו תוס', אמאי לא בעי הגמ', ד' קרואין דר"ח וחולו של מועד — כנגד מי הם? ותרצו, דקים לה לגמ' טעמא, דמוסף חשיב לטפויי חד גברא.

52. כך פירש רש"י. והקשו תוס', וכי תקנו חכמים כנגד ענייניו של אותו רשע? לכך פירש ר"ת, דהיינו אותן ז' רואי פני המלך דספר ירמיהו [נ"ב כ"ה]. אבל הריטב"א הביא ירושלמי, דאיתא התם: יבוא ג' ה' וז', ויבטל ג'

49. ואע"ג דאיתא במס' ברכות [י"ד ע"א], דאסור לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל, היינו דווקא בצרכי עצמו, אבל סעודת יו"ט — חפצי שמים היא, ושרי. כדאיתא בפמ"ג גבי שבת [הל' תפילה, סי' פ"ט סקט"ו, ובהל' שבת, סי' ר"ג סק"א], דצרכי שבת — צרכי מצוה נינהו, ומותר לטרוח בהם קודם התפילה.

50. כתב היעב"ץ, דאע"פ שאין הכנת הסעודה ממלאכת אנשים [שהאשה אופה ומבשלת, כדאיתא בכתובות נ"ט ע"ב], ואם כן, הרי האנשים אינם טורחין בסעודה, מ"מ, כיון דצריכין האנשים לשמור הבית בעוד נשותיהם

תני רב יוסף: הני שלשה חמשה ושבעה — כנגד שלשה שומרי הסף, חמשה מרואי פני המלך, שבעה רואי פני המלך.

אמר ליה אביי: עד האידנא, מאי טעמא לא פריש לך מר האי מילתא?

אמר ליה: לא הוה ידענא דצריכתו ליה. ומי בעיתו מינאי מילתא ולא אמרי לכו?

אמר ליה יעקב מינא⁵³ לרב יהודה: הני ששה קרואין דיום הכפורים, כנגד מי הם?

אמר ליה: כנגד ששה שעמדו מימינו של עזרא, וששה משמאלו. שנאמר: "ויעמוד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לדבר, ויעמוד אצלו מתתיה ושמע ועניה ואוריה וחלקיה ומעשיה על ימינו, ומשמאלו פדיה

ומישאל ומלכיה וחשום וחשברנה זכריה משלם".

ותמחינן: והא הני דעמדו משמאלו — שבעה הוו?

ומתריצין: היינו זכריה — היינו משלם⁵⁴. ואמאי קראו לזכריה משלם? משום דמישלם בערבדיה, שהיה תמים במעשיו.

תנו רבנן: הכל עולין למנין שבעה. ואפילו קטן⁵⁵, ואפילו אשה^{56 57}. אבל אמרו חכמים: אשה לא תקרא בתורה — מפני כבוד צבור.

איבעיא להו: מפטיר — מהו שיעלה למנין שבעה הקרואין, האם קריאתו חשיבא כחד מן הקרואין, או דלמא, בעינן שבעה קרואין — לבד מהמפטיר?⁵⁸

ה' וז', דמשמע כפירש"י. וכתב דהיינו כנגד אותם שכנגדם במרום, דמלכותא דרקיע כעין מלכותא דארעא.

53. כתבו תוס' [ד"ה אמר יעקב], דלא גרסינן הכי, שאם היה מין — לא היה מזכיר את שמו, דהא כתיב: "שם רשעים ירקב" [ובתוס' בע"ז "י"ז ע"א ד"ה ויעקב] לא משמע הכי. עיי"ש]. והיעב"ץ כתב, דשמא על שם מקומו נקרא כך.

54. כתב המהרש"א, דאפשר דאמרינן הכי, משום דלא כתיב "זכריה ומשולם" — בוי"ו, דבכל השמות האחרים — נקט וי"ו בשמות הנוספים.

55. כתבו הרמב"ם בפירוש המשניות, הבי"י [סי' קל"ה], והמג"א [סי' רפ"ב], דקטן קורא רק אחרי השלישי. והיינו משום דסבירא להו, דא"א לצאת ידי התקנה דג' קרואין — ע"י קטן.

56. תוס' בראש השנה [ל"ג ע"א, ד"ה הא ר"י]

כתבו, דר"י בר יהודה מוכיח מהכא, דאעפ"י שנשים פטורות ממ"ע שהזמ"ג, אם רצו, מברכות עליהן, דהכי חזינן הכא, דעולות למנין ז', למרות שנשים אינן מצוות לעסוק בת"ת. וע"ע בתוס' בעירובין [צ"ו ע"א, ד"ה דלמא] ובתוס' הרא"ש שם.

ור"ת כתב דליכא ראייה מהכא, משום דברכת התורה לפנייה ולאחרייה לאו משום ת"ת היא. ועוד, דאיכ"ל דהאי דאשה עולה למנין ז' — היינו באמצע, שלא היו רגילין לברך אלא תחלה וסוף, עיי"ש. וכ"כ המאירי כאן. ועיי' בטורי אבן.

57. כתבו הר"ן והריב"ש, דאשה וקטן מצטרפין למנין הקרואין, דווקא כשיש קרואין אחרים אנשים. אבל אין יכולין להיות כל הקרואין קטנים ונשים. והביאם הרמ"א [בסי' רפ"ב]. וכתב בלבוש הטעם, דאינו כבוד הציבור.

58. כך משמע מרש"י. וברשב"א כתב, דהספק הוא אם המפטיר קורא בשביעי, או שקורא

פליגי בה רב הונא ורבי ירמיה בר אבא. חד אמר — עולה, וחד אמר — אינו עולה.

ובהכי פליגי:

מאן דאמר עולה — דהא קרי ככל הקרואין.

ומאן דאמר אינו עולה — כדעולא.

דאמר עולא: מפני מה המפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחלה?

מפני כבוד תורה, שלא יהא כבוד תורה וכבוד נביא שוה.

וכיון דמשום כבוד תורה הוא דקורא בתורה, ולא חובה הוא — למנינא לא סליק.

מיתביבי: המפטיר בנביא, לא יפחות מעשרים ואחד פסוקין, כנגד שבעה שקראו תורה.

ואם איתא דהמפטיר אינו עולה למנין הקרואין, אלא קורין שבעה מלבדו, הא עשרים וארבעה פסוקין הויין כנגד הקרואין, דהא שמונה הם! ?

ומתוצינן: כיון דמשום כבוד תורה הוא

דעולה, לקרות כנגדו בנביא — נמי לא בעיי⁵⁹. כג-ב

מתקיף לה רבא: זחרי הפטרת "עולותיכם ספרו" [היא הפטרת פרשת צו], דלא הויין עשרין וחד פסוקין — וקרינן?!

ומתוצינן: שאני התם — דסליק עניינא [שמסתיים העניין] קודם עשרין וחד פסוקין, ולהכי לא קרינן טפי.

ותמהינן: והיכא דלא סליק עניינא — לא פחתין מעשרים ואחד פסוקין?

והאמר רב שמואל בר אבא: זמנין סגיאיין הוה קאימנא קמיה דרבי יוחנן, וכי הוה קרינן עשרה פסוקי בהפטרה — אמר לן רבי יוחנן: אפסיקו!

ומתוצינן: מקום שיש תורגמן — שאני, משום דאיכא טרחא דציבורא אם יקראו הרבה⁶⁰.

דתני רב תחליפא בר שמואל: לא שנו דאין פוחתין מעשרין וחד פסוקין, אלא במקום שאין תורגמן. אבל מקום שיש תורגמן — פוסק היכא דסליק עניינא, ואף אי לית בה כ"א פסוקין⁶¹.

מה שקראו הראשונים, כנגדו — לא בעינן! ? אלא, הוכיחו מכאן הראשונים, דבימי התנאים היה המפטיר קורא מה שלא קראו הראשונים. ותמהו אמאי נשתנה המנהג. עיי"ש.

60. כך פירש רש"י. ובר"ן כתב, דבהדי תרגום — הוה עשרים פסוקים, ופסוק אחרון שחוזר וכופל אשורית — קרי עשרים ואחת. וכך הוא ברמב"ם [פיי"ב מהל' תפילה הי"ג].

61. אבל בעינן לכל הפחות " פסוקין. ובירושלמי גרסינן דסגי בג' פסוקין.

דווקא בשמיני — משום "ברוב עם הדרת מלך". אבל ודאי שעולה למנין הקרואין. ועיי' בתוס' בתענית [כ"ט ע"ב, ד"ה בשני], שהוכיחו מבריייתא דהתם, דמפטיר עולה למנין שבעה.

59. הקשו התוס' והרא"ש, לפי מנהגנו שאנו נוהגין בכל שבתות השנה, שהמפטיר חוזר וקורא מה שקראו הראשונים, ואין קורא כלל אח"כ, אם כן, מאי קא משני: "כיון דמשום כבוד התורה הוא — כנגדו נמי לא בעינן", היה לו לומר בפשיטות, דכיון דאין קורא — אלא